

Economia Socială

Originile conceptului de Economie socială

Cele patru fundamente ideologice ale Economiei Sociale și impactul lor actual

Ca și mișcarea cooperatistă, Economia Socială contemporană este profund înrădăcinată în trecut, în conceptele socio-filosofice care au apărut în secolul al XIX – lea, dar care au supraviețuit până astăzi, evident în urma unei lungi evoluții. Aceste concepte fac trimitere la ideile socialismului, liberalismului și solidarității creștine.

Primii “ socialiști utopici ” francezi – Claude Henri de Saint Simon și Charles Fourier – au criticat sistemul cooperatist al epocii și au propagat ideile unei reconstrucții totale a sistemului statal și a stabilirii de noi structuri sociale și de noi raporturi de muncă ; „ noua societate ” trebuia să se bazeze pe asociații voluntare productive ca „ falansterelor ” lui Fourier. Robert Owen, inspirat de aceste idei, a crezut că scopul principal al tuturor acțiunilor sociale era cel de a crea „ un om nou ”, ceea ce nu s-ar putea face direct decât printr-o reconstrucție totală a condițiilor sociale și economice care formează conștiința omului.

O asemenea reconstrucție ar putea fi realizată printr-o cooperare totală a tuturor indivizilor în toate domeniile vieții economice cu asociații voluntare socio-economice ca „ satele lui Owen ” sau cu societăți cooperative. Ideile lui Owen au fost cele care au pus bazele primei societăți cooperative înființată în 1844 la Rochdale (Marea Britanie). Discipolii conceptelor socialiste utopice, atașați mai târziu mișcărilor socialiste (comuniste în final) și muncitorești și ideilor marxiste, mai credeau că scopul suprem al tuturor acțiunilor sociale, inclusiv activitățile cooperativelor și sindicatelor, era transformarea întregii societăți, socotită ca trebuind să răspundă intereselor și nevoilor, nu ale indivizilor, ci ale clasei și ale grupurilor sociale în mod colectiv. Fără a neglija rolul economic al cooperativelor în ajutorarea grupurilor cele mai sărace ale societății, în căutarea bunăstării, ei au subliniat mai mult rolul lor educativ și alte beneficii colective neeconomice în raport cu membrii lor și vizând schimbarea conștiinței sociale și pregătirea viitoarei revoluții proletare. Același fenomen s-a petrecut și cu alte tipuri de organizații sociale.

Ideile lui Charles Gide, născute de asemenea din primele concepte socialiste, propuneau în locul revoluției sociale, transformarea evoluționistă a comunităților locale, a statelor și în final a lumii întregi într-o vastă „ Republică cooperatistă ”. Aceasta se putea realiza prin ajutor mutual, autoorganizare a societății, prin diverse forme de cooperative, de asociații sociale etc., care ar fi putut îndeplini, pe bază voluntară, toate funcțiile îndeplinite mai înainte de organele de stat pentru ca în final, să-l înlocuiască pe acesta din urmă.

O asemenea viziune, numită „ pan – cooperatism ”, era binențeles utopică, dar, subliniind rolul de autoorganizare al societății, al fraternității, al solidarității sociale, al democrației, al justiției sociale și învingând excluderea socială, ea se apropie foarte mult de

ideile contemporane ale Economiei sociale și poate fi considerată ca una din principalele sale surse

Alte două surse ideologice ale Economiei sociale, liberalismul și solidaritatea creștină, nu aveau aceeași ambiție de a reconstrui total societatea existentă – ele înțelegeau să-i păstreze structurile, probabil îmbunătățite și mai bine adaptate nevoilor tuturor straturilor sociale. Potrivit conceptelor liberalismului (și mai târziu ale neoliberalismului), societatea în ansamblul său (și chiar grupurile sociale mai restrânse) nu există ca entitate distinctă, ea nu este decât o adunare de simpli indivizi legați de o vastă legătură și relații diverse. Bunul suprem al umanității este deplina autonomie a tuturor indivizilor și dreptul lor de a-și satisface interesul personal, și îndeosebi de a se îmbogăți. Deoarece o societate nu există ca atare nu există nici „ bine social general ” în raporturile dintre indivizi, iar profitul economic joacă rolul cheie.

Evident, dezvoltarea cooperării economice durabile între indivizi le va fi mai avantajoasă decât crearea de conflicte. Și dacă din acest motiv strict pragmatic (și nu din orice alt motiv, cum este cazul în alte filosofii sociale) se justifică crearea de instituții care să reducă la maximum conflictele și să ajute la stabilirea obligațiilor de cooperare.

Printre asemenea instituții, cooperativele și alte asociații voluntare au un rol important de jucat. Unul din părinții mișcării cooperatiste – Herman Schulze - Delitzsch – a aderat la astfel de concepte. Primele bănci cooperatiste (și mai târziu alte tipuri de cooperative) pe care le-a fondat în Germania s-au consacrat să ajute, nu grupurile sociale cele mai sărace, ci pe cei care posedă deja ceva: producătorii mici și mijlocii, artizanii și fermierii cu averi medii. Potrivit conceptelor liberale, apărându-l în dezvoltarea comercială individuală, ce contribuiau la crearea de locuri de muncă și de bunăstarea generală și , cu aceeași ocazie, s-a îmbunătățit și soarta celor mai săraci.

Discipolii lui Herman Schulze erau întotdeauna sensibili la dimensiunea antreprenorială a organizațiilor lor, dar au subliniat și autonomia membrilor și democrația internă. Așadar potrivit surselor Economiei Sociale contemporane trebuie incluse concepte liberale.

A treia sursă – solidaritatea creștină – împărțea câteva particularități cu cele două doctrine prezentate mai sus. Potrivit studiului social al Bisericii Catolice romane , care și-a găsit exprimarea cea mai completă în enciclica „ Rerum Novarum ” a Papei Leon al XIII-lea (1891), societatea umană este o comunitate reală de indivizi (cum este cazul aderenților la socialism) care combină aspectele fizice și spirituale ale ființelor umane, și este legată prin diverse obligații naturale. Familiile sunt unitățile fundamentale ale structurii sociale, rolul cheie în organizarea socială îl joacă divizarea muncii.

Acest lucru poate fi atins prin „corporații” diverse, adică mici grupuri bazate pe solidaritatea creștină și care permit inserția socială și economică a indivizilor și a familiilor în curentul dominant al societății. Cooperativele sunt una din formele unor asemenea corporații. Primele cooperative care se referă la asemenea concepte au înființate cu mult timp înaintea publicării acestei enciclice. Fondatorul lor a fost Friedrich Wilhelm Raiffeisen care a creat mai întâi cooperative de economii și credit implantate în principal în regiunile rurale cele mai sărace.

Celelalte cooperative fondate pe modelul lui Raiffeisen erau în general la fel de mici, ancorate în comunități locale, bazate pe o puternică solidaritate între membri, încredere mutuală, idei de întraajutorare mutuală și muncă voluntară în beneficiul tuturor.

Aceste trei concepte sunt prezente în mișcarea cooperatistă europeană contemporană. În câteva țări (Italia, de exemplu), se regăsesc organizații cooperatiste naționale în care coexistă cele trei filosofii. În alte țări, una din doctrine a atins la un moment dat, o poziție dominantă, uneori ca rezultat al unei evoluții naturale sau al tradițiilor locale, alteori ca o consecință a politicilor de stat, ca în cazul țărilor fost comuniste în care singurul tip admisibil de cooperativă era un model socialist strict subordonat statului.

În concluzie, conceptul de Economie socială ar fi probabil mai bogat și mai ușor de acceptat în țările în care această noțiune este necunoscută sau prea puțin cunoscută dacă s-ar putea acorda o considerență egală celor trei doctrine – aparent contradictorii dar, paradoxal care conduc la aceleași scopuri sociale.

Definiție

“Organizațiile Economiei Sociale sunt actori economici și sociali activi în toate sectoarele care se caracterizează în principal prin scopurile și prin forma lor specifică de antreprenariat. Economia socială include organizații cum sunt cooperativele, mutualele, asociațiile și fundațiile. Aceste întreprinderi sunt deosebit de active în anumite domenii cum ar fi protecția socială, serviciile sociale, sănătatea, băncile, asigurările, producția agricolă, serviciile de proximitate, educație și formare, cultură, sport și activități recreative.”

(Definiția CEP – CMAF Conferința Europeană Permanentă a Cooperativelor, Mutualităților, Asociațiilor și Fundațiilor este singurul Comitet din Europa care regrupează și are autoritate asupra principalelor categorii de actori ai Economiei Sociale)

Economia socială:

- Se bazează pe principiile solidarității și a implicării individuale în procesul cetățeniei active ;
- Generează slujbe de bună calitate și un nivel de viață mai bun ;
- Oferă un cadru care să permită apariția unor noi întreprinderi și noi forme de muncă ;
- Joacă un rol important în dezvoltarea locală și coeziune socială ;
- Este responsabilă social ;
- Este un factor de democrație ;
- Contribuie la stabilitatea și pluralismul piețelor economice ;
- Este formatoare de noi mentalități care să contribuie la atingerea unei conștiințe sociale de ordin superior ;
- Corespunde priorităților Uniunii Europene și ale obiectivelor strategice : coeziune socială, ocupare deplină, upa împotriva sărăciei, democrație participativă, o mai bună guvernare, dezvoltare durabilă.

Formele legale ale economiei sociale pot să varieze de la o țară la alta. Totuși aceste întreprinderi se disting față de companiile bazate pe capital prin următoarele :

- Supremația individului și a obiectivelor sociale în fața capitalului;
- Calitatea de membru voluntară și deschisă;
- Controlul democratic exercitat de către membri;
- Combinarea intereselor membrilor, utilizatorilor și/sau interesul general;
- Apărarea și aplicarea principiului solidarității și responsabilității;
- Management autonom și independent față de autoritățile publice;

- Surplusul este utilizat pentru a contribui la obiectivele de dezvoltare durabilă, servicii de interes pentru membri sau servicii de interes general.

Economia socială există în fapt dar nu și în drept. Este aproape imposibil să dăm o definiție precisă și uniformă dat fiind faptul că există o diversitate a abordărilor naționale și regionale atât în statele membre ale UE cât și în cele candidate. Această constatare nu trebuie să ne împiedice să progresăm. Se poate amplifica domeniul de acțiune al Economiei Sociale fără ca să existe o definiție precisă a acesteia. De altfel se poate considera faptul că dacă există la nivel european o asemenea diversitate în ceea ce privește economia socială, aceasta reprezintă o bogăție și nu un obstacol.

Pentru că Europa a fixat la Lisabona obiectivele pentru a deveni o societate a cunoașterii, întreprinderile economiei sociale trebuie să contribuie activ la construcția unei economii competitive, performante și producătoare de coeziune socială. Pentru a face față grupărilor economice multinaționale, ea va trebui să formeze alianțe între Est și Vest precum și în sânul Europei Centrale și de Est, în special prin intermediul tehnologiei informației și de comunicare creând rețele de coordonare pentru a putea fi mai eficientă. Statutele juridice europene cum ar fi de exemplu cel al societății cooperatiste europene, și sperăm să fie urmat de statutele pentru asociațiile, mutualitățile și fundațiile europene; s-ar putea constitui în instrumente juridice foarte importante pentru aceste rețele.

Întreprinderile sociale sunt implicate în mod deosebit în activități care :

- Asigură realizarea infrastructurii și a serviciilor necesare pentru a face mai ușor pentru alții să înființeze întreprinderi mici sau să înceapă proiecte generatoare de venit pentru comunitățile locale.

- Asigură servicii comunitare și comerciale care să satisfacă necesitățile locale cele mai importante și mai urgente.
- Se angajează în activitățile de comerț din care sectorul privat s-a retras ca urmare a faptului că nu era destul de profitabil
- Acționează să furnizeze unele dintre serviciile care în trecut erau asigurate de sectorul public, luptă mai degrabă pentru o comunitarizare a serviciilor publice decât pentru o privatizare a acestora.
- Acționează intens pentru a crea locuri de muncă mai ales pentru persoanele care sunt slab calificate sau pentru persoanele cu handicap
- Folosește resursele umane disponibile pe plan local pentru a dezvolta proiecte locale

Se constată, de asemenea, că Economia Socială crează un mediu mai sigur decât o face munca independentă obișnuită. În felul lor, întreprinderile Economiei Sociale permit cetățenilor obișnuiți să facă ceea ce fac din 1990 cele mai mari întreprinderi: să-și pună în comun și să-și coordoneze resursele și aptitudinile. Ele recunosc competențele, capitalul și munca unui mare număr de indivizi și pot astfel să dobândească dimensiuni care le permit să fie competitivi în materie de producție de bunuri și de oferte de servicii. În fine, întreprinderile Economiei Sociale pot furniza procedee practice de succes în domeniul responsabilității sociale și al auditului social al întreprinderilor, mai ales după ce Tratatul de la Maastricht a introdus o dimensiune democratică la locul de muncă pentru toate întreprinderile.

În 1995, Comisia europeană a recunoscut că 50% din populația diferitelor state membre ale Uniunii Europene era angajată, într-o formă sau alta, în Economia Socială. În 1999, într-un important studiu colectiv care a fost realizat de CIRIEC – International (Centrul Internațional de Cercetare și Informare privind economia publică, socială și cooperatistă) în cele 15 țări ale UE.

Studiul avea ca obiectiv să analizeze rolul Economiei Sociale pe piața muncii și să determine care ar fi structurile de ajutoare și politicile publice ce ar mări contribuția pozitivă a sectorului în interes general. După cum a arătat studiul, sectorul Economiei sociale reprezintă aproximativ 10% din locurile de muncă totale ale UE, adică 8 879 546 de persoane încadrate cu normă întreagă în aproximativ 900 000 de întreprinderi. Locurile de muncă din sectorul Economiei Sociale s-au înmulțit, în realitate, cu o rată mai ridicată decât ratele medii ale economiilor naționale. Același fenomen a fost observat în cele trei categorii de locuri de muncă ce pot fi întâlnite în sectorul Economiei Sociale:

- Loc de muncă direct în organizațiile și întreprinderile Economiei Sociale;
- Loc de muncă indirect în întreprinderile sau entitățile care depind de Economia Socială (de exemplu: companii surori ale grupurilor cooperatiste);
- Loc de muncă indus, adică loc de muncă creat sau păstrat în exteriorul organizațiilor și întreprinderilor Economiei Sociale (lucrători independenți în agricultură, transport, comerț, etc., care utilizează serviciile cooperativelor ce îi susțin).

În țările Europei de Est, o nouă societate civilă își face apariția, în care vedem actorii tradiționali ai Economiei Sociale adaptându – se economiei de piață, dar păstrându – și sensul responsabilității sociale. Având o experiență de peste un secol, Economia Socială contribuie activ la o economie de piață modernă și pluralistă și se dovedește a fi, prin aspectele sale economice, sociale, civile și participative, un partener de bază al Societății. În această calitate, Economia Socială este un colaborator important al politicilor Uniunii Europene și o parte integrantă a modelului social și economic al viitoarei Uniuni Europene, după cum a recunoscut-o fostul Comisar Șef al Comisiei Europene - Romano Prodi.

Informatii suplimentare privitor la Economia Sociala si la Responsabilitatea Sociala Corporatista

Inițiative noi au fost dezvoltate pentru a face față provocărilor actuale (dezvoltare durabilă, creșterea lipsei de implicare din partea serviciilor publice, integrare socială, solidaritate între generații.)

Conceptul de economie socială include diverse denumiri utilizate în țări diferite cum ar fi : economie solidară, al treilea sector, CMAF (cooperative, mutual societies, associations and foundations).

La nivel european, economia socială contează cu 8% din totalul companiilor europene și 10% din nr. total de angajați.

Succesul întreprinderilor din economia socială nu poate fi măsurat numai prin performanța economică ci și prin contribuția ei la dezvoltarea solidarității, a coeziunii sociale și a legăturilor teritoriale (regionale).

Sunt multe tipuri de organizații care se consideră că fac parte din economia socială:

societăți în beneficiul comunității - society for the benefit of the community

societăți amicale - friendly society

societăți reciproce, comune - mutual society

societăți de consum pentru vânzare cu amănuntul - consumer retail society

cooperative de producție - workers co-operative

industrial productive co-operative

cooperative comunitare - community co-operative
întreprinderi comunitare - community enterprise
cooperative de vecinătate - neighbourhood co-operative
afaceri comunitare - community business
întreprinderi din al treilea sector - third sector enterprise
trusturi comunitare - community trust
afaceri sociale - social business
trusturi pentru dezvoltare comunitară - community development trust
asociații pentru dezvoltare comunitară - community development association
trust de dezvoltare locală - local development trust
companii comunitare - community company
corporații de dezvoltare comunitară - community development corporation
corporații în beneficiul comunității - community benefit corporation
întreprinderi sociale - social enterprise
firme sociale - social firm
întreprinderi voluntare - voluntary enterprise
housing co-operative
community housing association
community housing trust
uniuni de credit - credit union
inițiative financiare pentru dezvoltare comunitară - community development finance initiative

The number of social enterprises is growing and thus the social economy is growing larger, more distinctive and more influential. Inevitably it will expand

Responsabilitatea sociala corporatista CSR

Conceptul de responsabilitate sociala corporatista se refera la asigurarea succesului economic al unei afaceri in urma includerii problemelor sociale si de mediu in activitatea intreprinderii. Cu alte cuvinte, inseamna a satisface cerintele clientilor in acelasi timp cu a rezolva si a indeplini asteptarile altor persoane, cum ar fi angajatii, furnizorii si comunitatea din care faci parte. In fapt, inseamna a contribui in mod pozitiv la dezvoltarea societatii si a rezolva problemele de mediu cu care se confrunta propria intreprindere.

La intrebarea de ce sa practici “un antreprenoriat responsabil” se poate raspunde cu urmatoarele argumente:

- acest mod de antreprenoriat este esential pentru pastrarea succesului economic si obtinerea unui avantaj competitiv datorita crearii unei reputatii si castigarii increderii oamenilor din interiorul si din afara intreprinderii
- clientii vor un furnizor pe care sa poata conta, care sa aiba un renume pentru calitatea produselor si serviciilor oferite
- furnizorii vor sa vanda unui client care sa revina continuu pentru aprovizionari si care sa platesca la timp
- comunitatea vrea sa fie sigura ca intreprinderea actioneaza intr-un mod responsabil pe plan social si ca respecta mediul inconjurator
- angajatii vor sa lucreze pentru o intreprindere de care sa fie mandri si care sa aprecieze activitatea si contributia lor.

Antreprenoriatul social a fost practicat si este practicat, in special, de micii intreprinzatori, de cei care sunt mai aproape de comunitatea lor si care vor sa fie caracterizati prin cuvintele “fac bine ceea ce fac”, adica isi respecta clientii, furnizorii, urmaresc etica angajatilor, sunt buni

vecini si protejeaza mediul inconjurator.

In ultimii ani, inasa, au aparut presiuni din partea anumitor consumatori, comunitati locale, autoritati de reglementare, banci, societati de creditare si asigurare care cer si impun ca produsele si serviciile sa respecte cerintele pentru un mediu mai curat si mai prietenos.

Exista mai multe modalitati prin care aceste cerinte pot fi atinse, cum ar fi:

- investitia in cursuri de formare si perfectionare pentru angajati, beneficiul fiind atat pentru angajati cat si pentru afacerea in sine (respectiv, angajatori)
- sustinerea unor initiative sportive, culturale, sau educationale si incurajarea angajatilor sa se implice voluntar in actiuni ale comunitatii
- initierea unor activitati ale intreprinderii pentru conservarea mediului, ca de exemplu eficienta energetica, prevenirea poluarii, reducerea deseurilor, reciclarea.

In sensul celor spuse, o intreprindere poate colabora cu alte organizatii sau societati pentru a promova actiunile de responsabilitate sociala, pentru a participa la initiative si/sau programe finantate de guvern sau de autoritatile locale.

Cum se poate comunica responsabilitatea sociala?

In toate aceste initiative si actiuni legate de responsabilitatea sociala este nevoie de comunicare intre angajator si angajati, intre intreprinzator si comunitate. Iar acest lucru se realizeaza spunand oamenilor ce face o intreprindere in ceea ce priveste responsabilitatea sociala, oferind informatii referitoare la valorile pe care intreprinderea le promoveaza sau despre produsele si serviciile oferite pe piata.

Faptul ca o intreprindere este un exemplu pentru alte intreprinderi poate sa ii aduca intreprinderii respective diferite beneficii care se regasesc:

- intr-un nivel mai inalt al satisfactiei consumatorului dar si al loialitatii lui

- o reputatie mai buna a societatii, a marcii si a produsului
- angajati mai motivati, care dau un randament mai mare
- legaturi mai bune cu comunitatea locala si cu autoritatile publice
- o reducere a costurilor.

Exista diferite moduri de transmitere a mesajelor legate de responsabilitatea sociala corporatista: etichetele produselor, ambalajul, relatiile cu mass-media, publicatii periodice, evenimentele, rapoartele, afisele, brosurile, fluturasii, site-urile web, reclamele, pachetele informative sau mesajele verbale.

Mijloacele utilizate pentru transmiterea informatiei depind de grupul-tinta ales: clienti, angajati, comunitatea locala, presa locala.

Pentru detalii puteti consulta "[A guide to communicating about CSR](#)" /Un ghid pentru comunicare responsabilitatii corporatiste/

In ghidul [Introduction to Corporate Social Responsibility for Small & Medium-Sized Enterprises](#), *European Commission, Directorate-General for Enterprise* se gasesc exemple de cazuri de succes.

Documente de referinta pentru responsabilitatea sociala corporatista:

- Council Resolution 32003G0218(02) of 6 February 2003 on corporate social responsibility, Official Journal C 039, 18/02/2003
- Council Resolution 32002G0410(02) on the follow-up to the Green Paper on corporate social responsibility, Official Journal C 086, 10/04/2002
- [The Commission Green Paper on promoting a European framework for corporate social responsibility](#) - COM (2001) 366
- [Responses to the consultation on the Green Paper on CSR](#)

- [The Commission Communication concerning corporate social responsibility: A business contribution to Sustainable Development](#) - COM (2002) 347
- [Resolution of the Employment and Social Policy Council on CSR](#)
- [European Parliament REPORT on the Communication from the Commission concerning Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development](#) - COM (2002) 347 - 2002/2261(INI), Committee on Employment and Social Affairs
Rapporteur: Philip Bushill-Matthews, 28 April 2003
- [Inventory of key CSR publications and articles](#)
- [National CSR policies](#)

Sursa: Introduction to Corporate Social Responsibility for Small & Medium-Sized Enterprises, European Commission, Directorate-General for Enterprise

